

VLEERMUISDETECTORS

Aldo Voûte

De batdetector is in het huidige vleermuisonderzoek niet meer weg te denken. De grote sprong voorwaarts in het gebruik is gemaakt in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Maar ook daarvoor werden al vleermuizen in het veld opgespoord met behulp van apparaten. Hieronder de vroegste geschiedenis.

In Zoogdier 13(4) van december 2002 (pag. 36) kwam ik een passage tegen die correctie en aanvulling behoeft. In de vet gedrukte aanhef staat dat Helmer (1983) de eerste was die de mogelijkheid bewees van het gebruik van de batdetector voor het onderzoeken van vleermuisgedrag in het veld. Dat is onjuist. Het was namelijk Van Heerdt die al eerder de waarde van de vleermuis-detector onderkende. In een artikel in 'The Illustrated London News', in de jaren zestig, las hij dat Hooper in Engeland hoog op gaf over het nieuwste apparaat, waarmee vleermuizen in het veld konden worden opgespoord. Van Heerdt vroeg hem naar de achtergronden van het nieuwe wonderapparaat. Dit elektronisch apparaat werd vervaardigd door de firma Holgate of Totton en was oorspronkelijk ontworpen voor het opsporen van lekken in gasleidingen. Door enige modificaties was het omgevormd tot een instrument, waarmee de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar gemaakt konden worden. Hooper had, met behulp van deze oerdetector, fietsend de verspreiding van vleermuizen in de wereldstad Londen bestudeerd! Gewapend met deze informatie overreedde Van Heerdt zijn werkgever, het Zoölogisch Laboratorium van de Universiteit van Utrecht, om een exemplaar van deze loodzware, en tamelijk onhandige detectors aan te schaffen voor de toen forse prijs van ongeveer fl. 1.200. Later werden nog vier exemplaren aangeschaft.

Zelf bezit ik nog het bijna vier kilogram zware, antieke exemplaar met het serienummer HOT-67. Het is de vraag of de productie van deze detectors, die in een schrikbarend tempo batterijen verslonden die door hun formaat en hun vermogen zeer moeilijk te krijgen waren, tot boven de 200 exemplaren is gekomen.

In de jaren zeventig werden de veel goedkopere, kleinere en daardoor handzamere QMC-detectors (Queen Mary's College, Londen, ontwerp van de vleermuisonderzoeker J.D. Pye, met een omgebouwde kleine radio als hoofdbestanddeel) op de markt gebracht. Hoewel deze detectors ook niet ideaal in gebruik waren, betekenden deze toch de doodsteek voor de nogal onvolkomen Holgate detectors.

Zelf kon ik gebruik maken van de Holgate voor de bestudering van de oecologie van de meervleermuis (*Myotis dasycneme*). Hiervan huisde een kraamkolonie op de zolder van de Nederlands Hervormde Kerk in Berlikum (Friesland). Nu, veertig jaar later, zit deze kolonie hier nog steeds! Dankzij het doorzettingsvermogen van Van Heerdt in de jaren vijftig kon ik, met de goede, oude Holgate in de hand, een solide basis te leggen voor een boeiend onderdeel van mijn proefschrift dat in 1972 verscheen. Dat gebeurde dus lang vóór het bovengenoemde, overigens zeer succesvolle, onderzoek van Wouter Helmer. 

Literatuur

Helmer, 1983. Vleermuizen, in het bijzonder boombewonende vleermuizen, in een bosgebied bij Nijmegen. Vakgroep Dieroecologie, Katholieke Universiteit Nijmegen, Rapport 203.

Voûte, A.M., 1972. Bijdrage tot de oecologie van de Meervleermuis, *Myotis dasycneme* (Boie, 1825). Dissertatie Rijksuniversiteit Utrecht, 159 pp.

De vier kilo Holgate batdetector naast de 215 gram Petterson D-100. Foto: Aldo Voûte

